

Byggnadsminnesförklaring av Västansjö ullspinneri, fastighe-
ten Västansjö 4:4, Hanebo socken, Bollnäs kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Västansjö ullspinneri har väckts den 23 november 1989 av länsstyrelsen. Förslag till skyddsföreskrifter har remitterats samma datum.

Fastighetens ägare, har skriftligen godkänt byggnadsminnesförklaring med föreslagna skyddsföreskrifter den 21 februari 1990.

Byggnadsnämnden i Bollnäs kommun har genom beslut den 25 januari 1990 tillstyrkt byggnadsminnesförklaring.

Riksantikvarieämbetet har i yttrande den 5 mars 1990 tillstyrkt byggnadsminnesförklaring. När det gäller de föreslagna skyddsföreskrifterna rekommenderar dock ämbetet ett förtydligande av punkt 3, gällande byggnadens interiör.

Länsstyrelsen har bearbetat förslaget till skyddsföreskrifter i enlighet med riksantikvarieämbetets rekommendation.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen Västansjö ullspinneri, fastigheten Västansjö 4:4 i Hanebo socken, Bollnäs kommun för byggnadsminne och meddelar enligt 2 § samma lag skyddsföreskrifter enligt bilaga 1.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll. Även länsmuseet kan rådfrågas.

Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Enligt 3 kap 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten. Hur man överklagar framgår av bilaga 2.

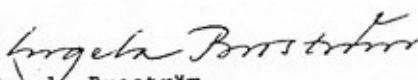
1990-04-02

221-13571-89

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Lars Ivar Hising, jämte ledamöterna Marianne Ahlqvist, Jens Alvarsson, Axel Andersson, Alice Hamberg, Thomas Juhlin, Wallentin Lundmark, Kjell Nilsson, Curt Nygren, Eva Rennerfelt, Sture Sandberg, Birgit Wallström, Stig Wigren samt Stig Zettlin.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Johny Rangrost, 1:e länsassessor Gösta Törnblom, länsarkitekt Lars-Ulrik Bergström samt antikvarie Ingela Broström, föredragande.

Lars Ivar Hising

Ingela Broström

Kopia till

- ✓ Riksantikvarieämbetet
- Byggnadsnämnden i Bollnäs kommun
- Kultur- och fritidsnämnden i Bollnäs kommun
- Länsmuseet
- Hälsinglands museum
- Inskrivningsmyndigheten vid Bollnäs tingsrätt
- Överlantmätarmyndigheten
- Planenheten

VÄSTANSJÖ ULLSPINNERI

Västansjö 4:4

Hanebo socken, Bollnäs kommun

Spinneribyggnaden från sydväst
Foto: Länsmuseet i Gävleborgs län 1988

Västansjö ullspinneri tillkom genom bildandet av ett mindre spinneribolag i byn Västansjö år 1864. Bolaget bestod av fyra bönder och en torpare samt skräddaren Lars Lindblom, vars familj senare ensam övertog spinnerirörelsen. För spinneriets inrättande inköptes torpfastigheten Getholmen med åtföljande fallrättighet i Gällsån. I köpet ingick även en befintlig mindre dambyggnad.

En spinneribyggnad uppfördes och maskinell utrustning i form av spinnstol och kardverk inköptes från Norrköping. 1867 stod spinneriet färdigt att tas i bruk. Man behärskade dock inte spinn tekniken, och därför måste under en tid även en spinnare anställas för att lära upp bolagsägarna. Verksamheten bedrevs uteslutande i form av s k lönspinning, vilket innebär att bönderna lämnade sin ull för spinning mot viss betalning. Driften blev härigenom föga rationell - eftersom varje beställare skulle ha garn av sin egen ull måste maskinen stannas för en ny inläggning vid varje beställning. Som mest kunde femtio kilo spinns på en dag.

År 1893 övertogs hela rörelsen av Lars Lindbloms son Hans och spinneriet har alltsedan dess varit i familjens ägo. Efter övertagandet rationaliserades driften något genom att det ursprungliga vattenhjulet byttes ut mot en turbin. Tidigare hade spinneriet fått stängas under en del av vintern på grund av isbildning i vattenrännan, men tack vare turbindriften kunde spinning nu ske året om.

Rörelsen drevs med lönspinning på ursprungligt vis fram till 1934. Därefter bröt sig några familjemedlemmar ut ur företaget och byggde en större spinnerifabrik ur vilken företaget Garn-tjänst AB senare växte fram. I det ursprungliga spinneriet fortsatte dock verksamheten med hjälp av de gamla maskinerna fram till 1950-talet.

Spinneriet är inrymt i den timmerbyggnad i en och en halv våning som uppfördes för ändamålet vid 1860-talets mitt. Bottenvåningen rymmer det egentliga spinneriet. Ursprungligen fanns här även en mindre bostad, som dock upphörde att nyttjas

sedan ett särskilt bostadshus uppfördes söder om spinneribyggnaden. Hela bottenvåningen kom därefter att användas för spinneriverksamheten. Under byggnaden finns även en källarvåning där ull tvättades för att sedan läggas till tork på vinden. Därefter skedde rivning, blandning och kardning före den slutliga spinningen. Den maskinella utrustningen har bevarats på plats med undantag av en repmaskin som rivits. Spinnmaskinen är den ursprungliga från 1867 medan det nuvarande kardverket tillkom 1894. Andra maskiner är av senare datum. Maskinerna kan fortfarande tas i drift tack vare att kraftöverföringar med axlar och remskivor bevarats intakta. Spinneriet har sedan 1930-talet varit elektrifierat och den ursprungliga turbinhuset är en rekonstruktion som tillkommit i samband med en renovering av spinneribyggnaden 1988. Renoveringen har skett med stöd av beredskapsmedel.

Skyddsföreskrifter

Skyddsområdet omfattar del av fastigheten Västansjö 4:4, den s k Getholmen (se kartsnitt).
Skyddsföreskrifterna gäller spinneribyggnaden.

- 1) Byggnaden får inte utan länsstyrelsens tillstånd rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
- 2) Förändring av byggnadens rumindelning eller andra arbeten som medför ingrepp i den bärande stommen får endast utföras efter förslag som godkänts av länsstyrelsen.
- 3) I byggnaden befintlig fast inredning och maskinell utrustning får inte utan länsstyrelsens tillstånd borttagas eller förändras.
- 4) Byggnaden skall i samråd med länsstyrelsen ägnas för sitt bestånd erforderligt löpande underhåll med sådana material och metoder som dess kultur- och industrihistoriska värde kräver.
- 5) Skyddsområdet skall värdas på sådant sätt att byggnadens karaktär och utseende inte försvakas.

